

Gemensam plattform för utveckling av kulturarv i Sörmland

Gemensam plattform för utveckling av kulturarv i Sörmland

Förord

Kulturmiljöer och kulturarv är tillgångar som skapar identitet och sammanhang för oss som bor och verkar i Sörmland och är också attraktiva besöksmål. Kulturarvet är idag närvarande på många olika sätt i samhället, inom exempelvis planering och bostadsbyggande, företagande och platsutveckling. Men framför allt är kulturarvet en del av människors vardag och en gemensam resurs. Kulturarvet är därför en självklar del i utvecklingen av ett socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbart samhälle.

Kulturmiljöer och kulturarv berör många olika politikområden, men eftersom det ofta finns skarpa sektorsindelningar har områdets möjligheter inte nyttjats fullt ut. Ansvar och roller är fördelade på olika aktörer nationellt, regionalt och lokalt. För att stödja utvecklingen av kulturarvet i Sörmland vill vi tre aktörer - Länsstyrelsen, Sörmlands museum och Region Sörmland - därför ta fram en gemensam plattform utifrån de möjligheter som regional samverkan kan ge.

Kulturarvet och kulturmiljöerna har en viktig roll för hållbar regional utveckling. Plattformen har en nära koppling till den regionala utvecklingsstrategin, Sörmlandsstrategin, och Strukturbild Sörmland, som är utgångspunkten för arbetet med regional fysisk planering. En avsiktsförklaring om samverkan har i mars 2023 tecknats mellan Region Sörmland och Länsstyrelsen - hur vi gemensamt kan stärka genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken i länet. Avsiktsförklaringen pekar ut ett antal samverkansområden som är särskilt betydelsefulla för att stärka och säkra en hållbar utveckling i Sörmland. I handlingsplanen som är knuten till avsiktsförklaringen finns möjligheter att lyfta fram kulturarvet och utveckla verksamheter.

Beatrice Ask
Landshövding

Magnus Johansson
Regiondirektör

Susanna Janfalk
Länsmuseichef

Syfte

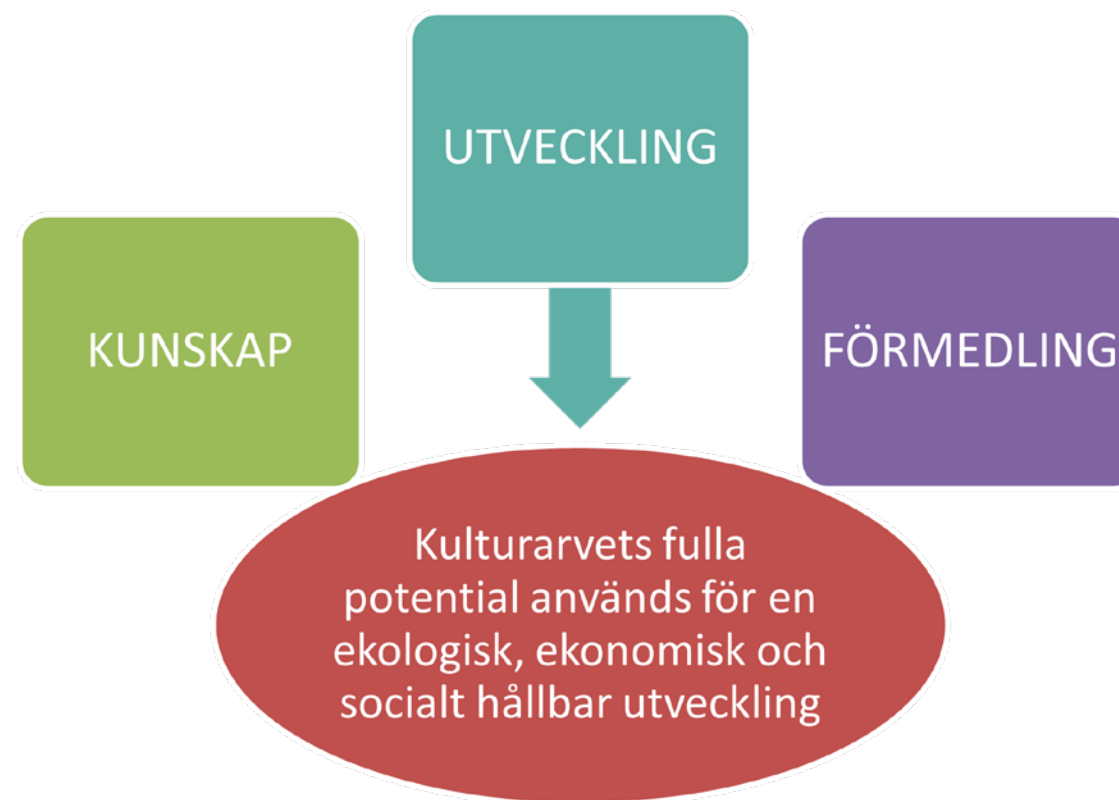
Kulturmiljöer och kulturarv har stor betydelse för människor och berör många olika områden i samhället. Ansvaret för kulturmiljön delas av oss alla: enskilda personer, föreningar, företag, myndigheter och organisationer. Men utvecklingen av kulturarvet hindras av att ansvaret är utspritt. Genom att samverka i frågor som rör kunskap, utveckling och förmedling av kulturarvet kan vi nå längre än om varje part arbetar enskilt.

Vi - Sörmlands museum, Region Sörmland och Länsstyrelsen - ser ett behov av att arbeta mer tillsammans för att skapa bättre förutsättningar för att kulturarvet kan bevaras, användas och utvecklas i länet. Vi har olika ansvar och roller och har hittills till stor del verkat på egen hand. Om vi i stället identifierar vad vi kan göra tillsammans för att stärka kulturarvsarbetet - genom de tre ledorden Kunskap, Utveckling och Förmedling - är vår förhoppning att hela sektorn kan samordnas och stärkas.

Genom denna plattform vill vi ge en bild av vad vi gör inom kulturarvsområdet idag, hur våra olika roller ser ut, beskriva vilka utmaningar som finns och hur vårt samarbete kan utvecklas i olika frågor. Tanken är att skapa en grund för framtida gemensamt arbete.

Plattformen är ett sätt att arbeta med de nationella målen för kulturmiljöarbetet. Den har bäring på Agenda 2030 och de nationella målen för gestaltad livsmiljö, som omfattar arkitektur, form, design, konst och kulturarv. Den är även ett sätt att utveckla vårt gemensamma arbete med kulturarvet inom ramen för kultursamverkansmodellen och Kulturplan Sörmland 2023-2026.

En tydlig koppling finns också till den regionala utvecklingsstrategin Sörmlandsstrategin och till Strukturbild Sörmland, som är utgångspunkten för arbetet med regional fysisk planering. Här har friluftsliv identifierats som ett viktigt framtida insatsområde och det finns många möjligheter att kombinera detta med kulturarvsperspektivet.

Mål och målgrupper

Plattformen är tänkt som en utgångspunkt för förbättrad samverkan mellan Region Sörmland, Sörmlands museum och Länsstyrelsen, men kan förhoppningsvis även inspirera och stödja alla olika aktörer som är verksamma inom kulturarvsområdet i länet.

Det långsiktiga målet är att det sörmländska kulturarvet ska ses som en tillgång för alla om lever och verkar i, eller besöker Sörmland – såväl enskilda personer som kommuner, företag, föreningar och myndigheter. Förhoppningen är att plattformen kommer att underlätta och stärka förutsättningarna för att kulturarvet kan bevaras, användas och utvecklas – och bidra till en hållbar samhällsutveckling ur ett miljömässigt, ekonomiskt och socialt perspektiv.

Målsättningen är även att plattformen ska ha en positiv påverkan på utvecklingen av besöksnäring och företagande inom kulturarvs- och turismnäringen samt bidra till arbetet med den fysiska planeringen i regionen.

Varför vill vi samverka om kulturarvet?

Plattformen för utveckling av kulturarvet i Sörmland utgår från de nationella kulturmiljömålen. Dessa mål är styrande för staten men kan också vara vägledande för regioner och kommuner.

- Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas,
- Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön,
- Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser,
- En helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen

Bakgrunden till att vi vill börja samarbeta mer är att vi alla arbetar med kulturmiljö och kulturarv, men har olika uppdrag och jobbar på olika sätt. Vi ser att det finns en outnyttjad potential i form av samverkan mellan oss som regionala institutioner. Om vi samarbetar mer har vi större möjlighet att nå de övergripande målen för kulturarvsområdet. Resurser till olika uppdrag finns i varierande utsträckning och vi tror att vi kan få större utdelning om vi jobbar tillsammans.

I andra delar av landet har regioner, läns museer och länsstyrelser utvecklat ett samarbete kring kulturarvet. Det har resulterat i olika typer av gemensamma ställningstaganden, som exempelvis en plattform för kulturarv i Kalmar, ett strategiskt kulturarvsprogram i Västernorrland och en kulturmiljöstrategi i Kronoberg.

Kort om kulturarv och kulturmiljöer i Sörmland

Kulturhistoriskt värdefulla byggnader, miljöer och fornlämningar är källor till upplevelser och kunskaper om vårt län. Sörmland har varit en livsmiljö för människor i 10 000 år. Här finns en stor fornlämningsrikedom, många medeltida sockenkyrkor och flera välbevarade städer och tätorter. Sörmland är känt för sitt herrgårdslandskap – här finns ungefär 400 slott och herrgårdar. Vattenvägarna och sjöarna har länge påverkat utvecklingen av landskapet och länet. Här finns ett tidigt och mindre känt småskaligt bergsbruk och en stor andel industribebyggelse från första hälften av 1900-talet. Sörmland har 58 områden som är riksintressen för kulturmiljövården, som har så höga värden att deras bevarande är av nationell betydelse. Det finns även många kulturmiljöer som är av stort regionalt och lokalt intresse.

Exploateringstrycket är högt i flera av länets städer och tätorter. Sörmlands geografiska läge i Stockholm-Mälardalsregionen har medfört att länet lockat till sig nya invånare och besökare. Coronapandemin har också bidragit till en ökad inflyttning till Sörmland.

Kulturmiljöer	Antal	Skydd
Fornlämningar	15 000	Kulturmiljölagen
Enskilda byggnadsminnen	63	Kulturmiljölagen
Statliga byggnadsminnen	15	Statlig förordning
Kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser	110	Kulturmiljölagen
Riksintressen för kulturmiljövården	58	Miljöbalken
Skyddad bebyggelse (q och k)	3300	Plan- och bygglagen

Vilka utmaningar finns?

Trots att Sörmland har många intressanta, vackra och spännande kulturmiljöer saknas en övergripande infrastruktur och strategi för hur de ska tas tillvara, användas och utvecklas. Bland annat kan det vara svårt att nå vissa platser och objekt som ligger utanför besöksnäringens stora destinationer. Bristerna har flera orsaker, bland annat:

- Det saknas samordning av aktörer som ansvarar för kulturarvsfrågor.
- Det saknas ibland kunskap om kulturarvets och kulturmiljöns värden och möjligheter, till exempel inom besöksnäring och samhällsplanering.
- De fysiska kulturmiljöerna kan vara anonyma, otillgängliga och sakna värdskap.
- Satsningar sker ofta genom projektverksamhet och saknar ofta långsiktighet vad gäller underhåll, förvaltning och utveckling.
- Brist på resurser och uppdrag till såväl de regionala som lokala aktörerna.

Våra olika roller

Länsstyrelsen, Sörmlands museum och Region Sörmland arbetar på olika sätt med kulturarv och kulturmiljöer. Länsstyrelsen arbetar främst med tillämpning av lagar och förordningar samt beslutar om bidrags- och projektstöd. Region Sörmland ansvarar för regional utveckling, regional fysisk planering och för kultursamverkansmodellen. Region Sörmland är även huvudman för Sörmlands museum, vars arbete inom kulturarvsvärdet handlar om rådgivning, förmedling, kunskapsuppbyggnad, pedagogik och främjande.

Ansvar och uppdragen utgår från länsstyrelseinstruktionen, den regionala utvecklingsstrategin och kulturplanen, regionens överenskommelse med läns museet samt interna styrdokument.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet och samtidigt ta hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. I samarbete med länets kommuner arbetar vi för att kulturarvet bevaras, tas tillvara och utvecklas i samhällsplaneringen. Länsstyrelsen ska ha ett statligt helhetsperspektiv, samordna olika samhällsintressen och tillsammans med andra parter arbeta för ett hållbart samhälle.

Länsstyrelsen ansvarar för att skydda och bevara kulturmiljöer genom tillämpning av kulturmiljölagen, som ger skydd åt fornlämningar, byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen. Vi ger råd och fattar beslut i frågor som rör exempelvis fornlämningar, kyrkor och byggnadsminnen och beviljar bidrag till vård och tillgängliggörande av särskilt värdefulla kulturmiljöer. För kulturmiljöarbetet finns ett särskilt sakanslag från Riksantikvarieämbetet.

Region Sörmland

Region Sörmland har ett regionalt utvecklingsansvar. Sörmlandsstrategin är den regionala utvecklingsstrategin och Strukturbild Sörmland är utgångspunkten för arbetet med regional fysisk planering. Det finns fem prioriterade nyckelområden för en hållbar framtid och grunden för genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken i Sörmland.

- Jämlika livsvillkor och god hälsa för alla, med särskilt fokus på barn och unga
- Goda boende- och livsmiljöer som ger jämlika möjligheter till arbete, välbefinnande och välfärd
- En hållbar fysisk och digital tillgänglighet och mobilitet
- Kompetensförsörjning för livslångt lärande
- Ett växande och dynamiskt näringsliv som bidrar till hållbar omställning

Sörmlandsstrategin utgår från ett tvärsektorielt synsätt som sätter människan i centrum och beskriver samspelet mellan de faktorer som tillsammans främjar hållbar utveckling. I Sörmlands modell för hållbar regional utveckling har kultur identifierats som en av dessa faktorer som till stor utsträckning bidrar till goda och jämlika livsvillkor. Sörmlandsstrategin lyfter specifikt fram kulturmiljöers värde kopplat till det prioriterade nyckelområdet ”Goda boende- och livsmiljöer som ger jämlika möjligheter till arbete, välbefinnande och välfärd”.

Kopplat till Strukturbilden återfinns även ställningstagandet att verka för attraktiva miljöer för invånare, företag och besökare, varav bevarandet och vidareutvecklingen av regionalt viktiga strukturer av kultur-, natur- och rekreationsvärden, utgör en viktig del i arbetet.

Regionen samordnar länets besöksnäring och stödjer kommuner och destinationerna med marknadsföring och utveckling, där länets rika utbud av kulturarv och kulturmiljöer i många fall är en tillgång.

Sörmlands museum

Sörmlands museum arbetar med kulturarv, kulturmiljöer, slöjd samt bild och form. Länsmuseet med samlingar finns sedan 2018 i ett nytt hus i Nyköping, skapat för museiverksamheten med Berättande magasin i centrum. Länsmuseet ansvarar för att samla föremål, fotografier och arkivmaterial från länet samt förmedlar, förvaltar och utvecklar samlingarna. Verksamheten inrymmer också utställningar inne, ute och på webben, pedagogiska program för skolor och allmänhet och bedrivs i hela länet.

Sörmlands museums uppdrag är bland annat att göra länets kulturarv tillgängligt, fördjupa kunskapen om mångfalden i kulturarvet, öka insikten om det förflutna samt dokumentera och förmedla länets historia och värdet av våra kulturmiljöer. Länsmuseet kan även hjälpa allmänheten och hembygdsföreningar, lokala entreprenörer och andra aktörer med råd och stöd avseende kulturhistoriska frågor och kulturmiljö-/byggnadsvård. Länsmuseet är i många fall remissinstans åt Länsstyrelsen och kommunerna. I länsmuseets verksamhet ingår också antikvariska uppdrag när det gäller inventering, skötsel och restaurering av bebyggelse.

Museet har Region Sörmland som huvudman och ingår, som en av sex självständiga och samarbetande enheter, i verksamhetsområdet Kultur & Utbildning. Verksamheten finansieras genom anslag från huvudmannen, uppdrags- och projektmedel samt bidrag från staten via kultursamverkansmodellen.

Kunskap

Utifrån våra olika roller bidrar vi med kunskap, forskning, förmedling och resultatspridning inom kulturarvsfältet. Målet är att öka kunskapen om kulturarvets och kulturmiljöernas värde och möjligheter för olika aktörer inom regional och lokal utveckling.

Länsstyrelsen

- Är en statlig samordnande myndighet på regional nivå och har ansvar för det statliga kulturmiljöarbetet i länet genom tillämpning av kulturmiljölagen. Arbetar med att skydda kulturarv och kulturmiljöer så att de bevaras till kommande generationer.
- Har tillsynsansvar över kulturmiljövården, ger tillstånd, råd och information om exempelvis fornlämningar, kyrkor och byggnadsminnen.
- Beviljar bidrag till vård av särskilt värdefulla kulturmiljöer som fornlämningar, byggnader och kulturlandskap.
- Arbetar för ökad tillgänglighet till och information om länets kulturmiljöer.
- Stödjer kommunerna att ta fram nya kunskapsunderlag för kulturmiljö genom bidrag och information.
- Tillhandahåller och samordnar kunskapsunderlag om kulturvården i länet och arrangerar utbildningar om kulturmiljö och kulturarv.
- För att realisera de arkitekturpolitiska målen inom Gestaltad livsmiljö har Länsstyrelsen en stödande och rådgivande roll gentemot länets kommuner, exempelvis i processen med att ta fram arkitekturstrategier. Om arkitekturstrategin tas fram genom att översiktsplanen ändras genom ett tillägg har Länsstyrelsen även en formell roll.

Region Sörmland

- Samordnar framtagande av regionala planeringsunderlag och kunskapsunderlag, där kulturlandskap och kulturmiljöer är ett av flera perspektiv.

Sörmlands museum

- Stärker och genererar kunskap och forskning om samlingar, platser, kulturmiljöer och kulturarv genom insamling, dokumentation, uppdrag, utställningsarbete mm.
- Producerar utställningar som genom kulturarv, slöjd, bild och form, byggnadsvård, traditionellt hantverk och insamling/dokumentation belyser såväl kulturhistoria som dagsaktuella frågor med bäring på hållbarhet samt samhällliga aktuella frågor och utmaningar.
- Förvaltar och utvecklar fysiska och digitala arkiv och samlingar samt har ett ständigt pågående insamlings- och dokumentationsarbete.
- Ger kompetens- och kunskapsstöd om kulturmiljö och kulturarv till länets kommuner, länsstyrelse och civilsamhälle.
- Stärker kunskap om perspektivet Gestaltad livsmiljö som berör samtida konst, design, arkitektur och kulturarv och där museet har regionalt nätverksansvar

Utveckling

Kulturarvet och kulturmiljön är vår gemensamma historia, samtid och framtid. Det utgörs av vad tidigare generationer skapat och hur vi idag uppfattar, tolkar och för detta arv vidare. Kulturarvet är inte statiskt utan något som ständigt förändras och omformuleras. Varje tid bildar sig en egen uppfattning om vad som är kulturarv och vad det betyder.

Länsstyrelsen

- Ger råd, kompetens- och kunskapsstöd om kulturmiljö och kulturarv till länets offentliga aktörer, exempelvis kommunerna och Svenska kyrkans församlingar och civilsamhället, exempelvis hembygdsföreningar samt till privatpersoner.
- Erbjuder medfinansiering till projekt som bidrar till att bevara, använda och utveckla kulturarvet.
- Tar initiativ till och medverkar i dialogmöten och kulturarvsarrangemang tillsammans med offentliga aktörer och civilsamhället.
- Verkar för värdering, skydd och utveckling av länets kulturmiljöer.

Region Sörmland

- Verkar för att bevara och vidareutveckla regionalt viktiga strukturer av kultur-, natur- och rekreationsvärden.
- Verkar för attraktiva boende- och livsmiljöer, besöksutveckling och kreativa och kulturella näringar där kulturarv kan utgöra en viktig resurs.
- Samordnar framtagande av gemensamma planeringsunderlag, där kulturmiljöer och kulturlandskap är ett av flera perspektiv.

Sörmlands museum

- Arbetar med kompetens- och kunskapsförmedling för en hållbar samhällsutveckling med kulturarvet som grund.
- Samverkar med länets hembygdsföreningar, kommunerna, Svenska kyrkans församlingar, folkhögskolorna, olika ideella föreningar, besöksnäringen mm.
- Är en arena för kulturarvsutveckling i länet och utvecklar fysisk och digital kommunikation och förmedling med utgångspunkt i kulturarv och kulturmiljö.
- Utvecklar för länets skolor – barn och unga – programverksamhet och metodstöd som utgår från kulturhistorisk kunskap och det lokala kulturarvet samt slöjd, bild och form.
- Lyfter kulturarvets berättelser, kulturmiljöer samt det traditionella och hållbara hantverket med perspektiv som gör dessa områden relevanta idag och i framtiden, vilket stärker den regionala utvecklingen
- Genom bild- och formkonsulentens respektive slöjdkonsulenternas näringsuppdrag stärks och utvecklas regionens professionella konstnärer och slöjdare genom nätverksbyggande, fortbildning och uppdrag som till exempel kurshandledare, framtagning av nya produkter mm.

Förmedling

Att förmedla kulturarvet – att ha en dialog med aktörer som är verksamma inom fältet och en intresserad allmänhet samt ge råd och information är en av Sörmlands museums och Länsstyrelsens viktigaste uppgifter.

Länsstyrelsen

- Ger råd och stöd till kommuner, företag, organisationer och enskilda vad gäller vård, bevarande och tillgängliggörande av kulturarv.
- För en dialog med kommunerna om hur kulturmiljöer kan bevaras, användas och utvecklas som en resurs i samhällsplaneringen.
- Verkar för att kulturmiljö kan användas som en resurs ur ett tvärvetenskapligt perspektiv inom den egna myndighetens olika ansvarsområden, till exempel natur, miljö och landsbygd.
- Erbjuder medfinansiering till kulturmiljöprojekt och informationsinsatser.
- Medverkar genom egna insatser till kurser, föreläsningar, guidningar och böcker.

Sörmlands museum

- Arbetar på ett nyskapande sätt med att lyfta fram och förmedla människors historia genom museets berättande magasin.
- Arbetar med kompetens- och kunskapsförmedling inom kulturarv, kulturmiljö- och byggnadsvård samt slöjd, bild och form genom rådgivning, kursverksamhet, föreläsningar/seminarier, programverksamhet, utställningar och publikationer.
- Samverkar med länets hembygdsföreningar, kommuner, församlingar, folkhögskolor, olika ideella föreningar, besöksnäringen med mera
- Är en arena för kulturarvsutveckling i länet och utvecklar fysisk och digital kommunikation och förmedling med utgångspunkt i kulturarv och kulturmiljö.
- Erbjuder länets skolor – barn och unga – programverksamhet och metodstöd utgående från kulturhistorisk kunskap och det lokala kulturarvet samt slöjd, bild och form.
- Lyfter kulturarvets berättelser med perspektiv som gör kulturarvet relevant idag och i framtiden, till gagn för regional utveckling.
- Underhåller och vidareutvecklar den länsövergripande utomhusutställningen Historien i Sörmland med skyltar på i dagsläget 13 platser i länet.
- Ger ut böcker om den sörmländska kulturhistorien och kulturarvet samt om konst och design på eget förlag.

Vägen framåt

Kulturarv och kulturmiljöer är en viktig del av Sörmlands attraktionskraft och har stor betydelse för boendemiljöer, besöksmål och näringslivsetableringar i hela länet, i staden såväl som på landsbygden. För att nå det övergripande målet, att det sörmländska kulturarvet ska vara en tillgång för alla, behöver vi ta till vara varandras kompetenser och erfarenheter och samarbeta över administrativa och geografiska gränser.

Region Sörmlands, Sörmlands museums och Länsstyrelsens arbete ska genomsyras av medvetenheten om att kulturarvet kan spegla många olika perspektiv och vara relevant inom många olika samhällsområden. Ett första steg är denna gemensamma plattform för arbetet med kulturarvet, i syfte att förbättra vår samverkan i såväl principiella som strategiska frågor. Vi vill utveckla samarbetet med andra viktiga aktörer som arbetar med kulturarv och kulturmiljöer i länet.

- Genom sektorsövergripande kunskap, utveckling och förmedling av kulturarvet vill vi bidra till en miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling i länet.
- Vi ska gemensamt och enskilt arbeta för att stärka kulturmiljöperspektivet i den fysiska planeringen så att länets rika kulturmiljöer tas tillvara, används och utvecklas. Det kan till exempel handla om att lyfta kulturmiljö och kulturarv inom ramen för Sörmlandsstrategin och Strukturbild Sörmland.
- Vi ska gemensamt bidra till att integrera kulturmiljöperspektivet i de planeringsunderlag som tas fram inom ramen för insats Friluftsliv, i utvecklingsarbetet av Strukturbild Sörmland. Det kan exempelvis handla om platsutveckling och nya besöksmål.
- Vi ska enskilt och genom gemensamma initiativ stödja länets aktörer inom kulturarvsområdet och verka för förbättrad samverkan mellan politikområden och organisationer.
- I nästa steg vill vi vidga perspektivet och ta fram en handlingsplan för utveckling av kulturarvsarbetet, i samverkan med bland annat kommunerna och civilsamhället.

Kulturarv

Kulturarv avser alla materiella och immateriella uttryck (spår, lämningar, föremål, konstruktioner, miljöer, system, strukturer, verksamheter, traditioner, namnskick, kunskaper etcetera) för mänsklig påverkan. Oavsett om det skrivs i obestämd eller bestämd form - kulturarv eller kulturarvet - innefattar det en mångfald av kulturarv. Ibland kan begreppet preciseras för att belysa särskilda delar av samhällsutvecklingen, till exempel det biologiska kulturarvet, det industriella kulturarvet eller modernismens kulturarv. Kulturarv är något som människor ständigt omformulerar och förändrar och som bidrar till olika perspektiv på historien, idag och imorgon.

Det immateriella kulturarvet handlar om traditioner, seder och bruk, som har överförts mellan generationer. Till exempel olika former av hantverk, ritualer, musik och berättelser. Immateriellt kulturarv är bortom nationsgränser, ständigt levande och i förändring. Sverige antog Unescos konvention för trygghet av det immateriella kulturarvet 2003.

Kulturmiljö

Kulturmiljö avser hela den av människor påverkade miljön, det vill säga som i varierande grad präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. En kulturmiljö kan preciseras och avgränsas till att omfatta en enskild anläggning eller lämning, ett mindre eller större landskapsavsnitt, en bygd eller en region. Det kan röra sig om intensivt utnyttjade stads- eller industriområden såväl som extensivt påverkade skogs- eller fjälllandskap. Kulturmiljön omfattar inte bara landskapets fysiska innehåll utan även immateriella företeelser som ortnamn eller sägner som är knutna till en plats eller ett område. Kulturmiljön är en del av kulturarvet.